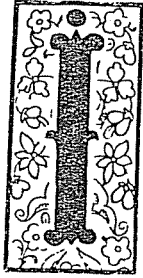

İslâm'ın beş şartından: ORUÇ

İSLÂMİN bütün ibadetleri, insanları Allaha yaklaştıran, kendi uhrevî menfaatleri yanında onların dünyaya hayatlarını da en güzel şekilde düzenleyen ilâhî emirlerdir.

Müslümanlar, ibadetlerini âlemlerin yaratıcısı Allahu Azimüşşan emrettiği için yaparlar. Bu ulvî ruh haline intisap eden mü'minler için, ibadetlerin o kadar huzur verici te'siri vardır ki, melekler, Mü'minin bu haline gıpta ederler.

Müslümanlar ibadetlerini bu anlayış ve idrak içerisinde Şeriat-ı İslâmiyyenin en girift noktalarını dahi bilerek yaparlarsa ilim ile irfanın, iman ile teslimiyyetin nurlu ışığı altında yaşamak imkânını bulurlar.

Şu iyice bilinmelidir ki, cehaletle İslâmiyyet bir arada olmaz, hele bir insanda aynı zamanda asla bulunamaz. İnsanların hayatları boyunca yapmaları lâzım gelen tek şey vardır. Öğrenmek, öğrenmek, öğrenmek... İyiyi ve hakikatı bilip ona sarılmak, kötüyü ve yanlışlı bilip nodan uzaklaşmak. Ben halk tabakasından bir cahilim diyerek mesuliyetten kurtulmaya imkân yok. Her müslüman, bir din âlimi kadar bilgili olmak mecburiyetindedir. Bilmediğini sormalı veya okumalı, öğrendiğini yaşamalı, başkalarını da yaşatmak için didinip çırpınmalıdır.

İbadetlerdeki bu ruha ait, müslümâna gereken kıymet hükümünü işaretledikten sonra kalbi ve düşüncüyü, nefsin bütün hayvanî istek ve ihtiraslarından, dünyalık arzuların esir ve zebun edici zincirlerinden kurtararak Allah sevgisinin o uçsuz bucaksız hürriyetine götüren İslâmın Beş şartından ORUÇ'un Fıkhi meselelerine geçelim.

SER'İ MANASI

ORUÇ, «İkinci fecirden itibaren güneşin batışına kadar yemekten, içmekten, ve cinsi yakınlaşmadan nefsi korumaktır.»

LÜGAT MANASI

ORUÇ'un Arabcası, «Savm» ve «Sıyam» dır ki, nefsi men etmek manasına gelen «İmsak» karşılığında kullanılır.

ORUÇ'UN NEVİLERİ

Oruç, başlıca FARZ, VACİP, NAFİLE ve MEKRUH nevelerine ayrılır.

1 — FARZ ORUÇLAR

A — Muayyen Farz oruç : Ramazan-ı Şerifte bir ay müd-

Hazırlayan :

Mahmud

ÖZAKKAŞ

detle tutulan oruçtur.

Ramazân-ı Şerife «Şehr-i Sıyam» yani Oruç Ay'ı denir ve ileride gelecek şartları haiz olan her müslüman kadın ve erkeğe Ramazanda oruç tutmak farzdır.

— Ramazân-ı Şerif orucu, Peygamberimizin Mekken Medineye hicretinden 18 ay sonra Şaban-ı Şerifin Onuncu günü,

«Ey iman edenler, sizden önceki (ümmet)lere yazıldığı gibi sizin üzerinize de oruç yazıldı (farz kılındı). **Tâ ki korunasınız»** (Bakara Suresi. A. 183).

Ayet-i Kerimesi ile farz kılınmıştır. Farziyyeti Kitap, Sünnet ve İcmâ ile sabittir.

B — Gayr-ı Muayyen Farz Oruçlar : Kazaya kalan Ramazân orucu ile Keffaret olarak tutulan oruçlar bu nevidendir.

2 — VACİB ORUÇLAR :

A — Muayyen vacib oruç : Belirli bir günde tutulması nezredilen oruçlardır. Meselâ — Şu işim yapılsa filân gün oruç tutayım — denilir ve o iş de olursa nezredilen o gün tutulan oruç muayyen vacib oruçtur.

B — Gayr-i muayyen vacib oruç : Herhangi bir gün tayin edilmeden — şu işim yapılsa bir gün oruç tutayım — denilir, o iş de olursa nezredilen bu oruç gayr-i muayyen vacib oruçtur.

3 — NAFİLE ORUÇLAR :

Bunlar; Sünnet, Müstehab, Mendub diye adlandırılır. «Aşûre günü» ile birlikte bir gün önce ve sonra tutulan oruçlar, her ayın onüç, ondört ve onbeşinci günü tutulan oruçlar ve «Eşhür-ü Hurüm» denilen Zilka'de, Zilhicce, Muharrem ve Receb aylarının perşembe, cuma ve cumartesi ve Zilhicce'nin evvelinden dokuz günde tutulacak oruçlar Müstehab'tır. Yani nafile oruçlardır.

4 — MEKRUH ORUÇLAR :

A — Tahrimen Mekruh (harama yakın) Oruçlar : Ramazân-ı Şerif bayramının birinci gününde ve Kurban Bayramının dört gününde tutulan oruçlardır. Bugünler Allah Teâlâ'nın kullarına in'am ve ikramının bol olduğu ziyafet günleridir. Oruç tutarak bu ziyafetten kaçınmak doğru değildir.

B — Tenzihen Mekruh (helâle yakın) oruçlar : «Nevrûz» denilen İlkbahar gününde, «Mihrican» denilen Sonbahar gününde, yalnız Cuma veya yalnız cumartesi günlerinde, «Yevm-i Aşûre» denilen Muharrem ayının yalnız onuncu gününde, hacılar için za'f vereceği takdirde «Terviye» ve «Arafe» günlerinde oruç tutmak tenzihen mekruhtur. İki üç gün geceleri iftar etmeden ardı ardına tutulan oruçlar da böyledir.

ORUCUN ŞARTLARI

Müslüman, Âkil ve Bâliğ olan kimse oruç tutmakla mükelleftir. Binaenaleyh bu vasıflar kendinde bulunmayan bir şahıs için oruç farz değildir. Şu kadar var ki âkil ve bâliğ olmayan bir çocuğun orucu nafile olarak sahîh bulunur.

Orucun edâsı farz olmak için; sıhhatli ve kendi memleketinde (Mukim) olması şarttır. Yani hasta ve şer'an müsafir olanların bu halde oruç tutmaları serbest bırakılmış olup tutmadıkları takdirde kaza etmeleri şarttır.

Bir orucun edâsı sahîh olması için niyet etmek ve hayz ile nifastan temizlenmek şarttır. Yani, niyet edilmeden tutulan bir oruç şer'an tutulmuş sayılmadığı gibi hayz ve nifas halinde olan bir kadının oruç tutması da sahîh olmaz. Bu takdirde Ramazân-ı şerif orucunu daha sonra kaza etmeleri icab eder.

ORUCUN VAKTI

İkinci fecirden güneşin batışına kadar olan müddettir. Bu vakit, bir kısım şeriat alimlerine göre ikinci fecrin ilk doğuş anından, bir kısmına göre ise beyazlığın ufukta biraz uzayıp yayılmasından itibaren başlar. Muhakkak ki şüpheli olan hallerde yiyip içmeyi terketmek efdaldır.

ORUÇLARA AİT NİYETLER

— Herhangi bir oruca kalben niyet etmek kâfi olduğu gibi oruç için sahura kalkmak da bir nevi niyet demektir. Fakat niyetin dil ile ikrar edilmesi men-duptur.

— Muayyen Farz (Ramazân-ı Şerif, Muayyen Vacip ve Nafile oruçlar için niyet vakti güneşin batışından yani gecenin başlangıcından, güneşin istiva (öğle) zamanına kadar — eğer ikinci fecir ile istiva vakti arasında orucu bozucu bilerek veya bilmeyerek yiyip içmek ve cinsi yakınlaşma gibi herhangi bir şey yapılmamışsa — niyet edilebilir. Gurubtan önce veya tam istiva (öğle) zamanında ve ondan sonra akşama kadar hiçbir oruca niyet edilmez.

— (Bütün kaza, keffaret ve gayr-i mukayyet nezir oruçlar için ancak, gecenin başlangıcından (akşam) fecrin ilk başlangıcı (sabah) arasında niyet edilebilir ve bunları niyette kesin olarak tayin etmek de lâzımdır. Binaenaleyh bunlardan herhangi biri için fecirden sonra niyet edilse veya bunlardan hangisinin tutulacağı kalben dahi tayin olunmazsa niyet sahîh olmadığı gibi tutulmaları da sahîh olmaz.

— Oruca niyet açık olmalı ve meselâ — Ya Rab-bî, senin rızan için yarınki Ramazân-ı şerif orucunu tutmaya — diye söylenmelidir.

— Ramazân-ı Şerifin hergünü için ayrı niyet etmek gerekir.

— Bir kimse — bilmeyerek — Ramazân-ı Şerif içinde başka bir vacib oruca niyet etse bu niyetiyle Ramazân orucuna niyet etmiş sayılır ve tuttuğu oruç Ramazân orucu olur.

ORUÇLU KİMSE İÇİN MÜSTEHAH OLAN ŞEYLER

Oruç tutacak kimsenin sahur yemeği yemesi, iftarı akşam namazından önce yapması müstehabtır. İftar esnasında «Ya İlâhî, Senin rızan için oruç tuttum, sana iman ve sana tevekkül ettim, senin rızanla orucumu açtım ve Ramazân-ı Şerif ayının yarınki günü orucuna da niyet ettim. Artık benim geçmiş ve gelecek günahlarımı affet.» veya «Ey benim mağfireti bol Allah'ım, beni, anam ile babamı ve bütün mü'minleri hisap gününde mağfiret buyur.» diye dua etmek sünnettir.

ORUÇLU KİMSE İÇİN MEKRUH OLUP OLMAYAN ŞEYLER

Oruçlu kimsenin su ile ıslatılmış bir misvakı kullanması İmam Ebu Yusuf'a göre mekruhtur. Bazılarına göre ise sabahleyin veya zevalden sonra kullanmak mekruh değildir.

Oruçlunun istincada veya abdest alırken ağzına ve burnuna su almakta mübalâğa etmesi, suyu ağızda fazla tutması, burnuna çokça su çekmesi mekruhtur.

Oruçlu kimsenin pişen yemeği yalnız ağız ile dahi olsa tatması mekruhtur. Bu hususta kocasının kötü huylu olması kadın için bir özürdür, pişireceği yemeğin tuzuna ağız ile bakabilir.

Oruçlunun satın alacağı yağ bal gibi bir şeyi, iyi olup olmadığını anlamak için yalnız ağızla tatması dahi mekruhtur. Aldanmak korkusu olursa boğaza gitmek şartıyla dil ile tadına bakılabilir.

Sakız çiğnemek ve orucunu muhafaza edemeyecek halde zayıf düşmesinden korkulan kimsenin kan aldırması mekruhtur.

Harareti azaltmak için ağza burna su almak, soğuk su ile yıkanmak İmam Ebu Yusuf'a göre mekruh değildir. İmam-ı Azam'a göre ise mekruhtur.

Nefsinden emin olmayan bir oruçlunun zevcesini öpmesi, okşamaması mekruhtur.

Oruçlu kimsenin çıplak buldukları halde zevcesine sarılması nefsinden emin olsa dahi mekruhtur. Zevcesinin dudaklarını emmesi de mekruhtur.

Oruçlu kimsenin cünüp olarak sabahlaması veya gündüz uyuyup ihtilâm olması oruca zarar vermez, fakat mümkün olduğu halde geceleyin yıkanmaması kerahatten hâli değildir.

Oruçlu kimsenin gül ve misk gibi birşeyi koklaması da mekruh değildir.

ORUCU BOZMAYAN ŞEYLER

- 1 — Unutarak birşey yemek, içmek, cinsi temada bulunmak.
- 2 — Kişinin istemediği halde boğazına duman veya toz kaçmak,
- 3 — Dişler arasında kalan nohut tanesinden ufak bir şeyi yutmak,
- 4 — İstifranın boğazdan ağza çıktıktan sonra, dışarı çıkmadan tekrar geri dönmesi,
- 5 — Kan aldirmek,
- 5 — Kişinin boğazına sinek kaçması,
- 7 — Orucu bozmaya niyetlenip de bozmamak,
- 8 — Burun akıntısını bilerek burna çekmek,
- 9 — Oruçlunun kulağına su kaçması,
- 10 — Gözlere sürme çekmek, başa yağ sürmek,
- 11 — Yalnız düşünerek meninin sızması,
- 12 — İç kısma iyice nüfus etmemek şartı ile cilt yaralarına konulan ilaç, orucu bozmaz.

ORUCU BOZUP KAZAYI İCABETTİREN HALLER

- 1 — Yolculuk veya hastalık özü ile Ramazan orucunu tutmamış olan kimsenin tutmadığı günleri kaza etmesi icabeder. (Bozulan nafîle oruçlarda da hüküm böyledir) Kaza etmeye vakit bulunmazsa fide verilir.
- 2 — Kuru pirinç, kuru darı, mercimek gibi şeyler yemek,
- 3 — Bilerek yutulan taş, demir vesaire gibi vücuda faydalı olmayan şeyler,
- 4 — Başkasının tükürüğünü veya başkasının ağzından çıkardığı lokmayı yemek,
- 5 — Bir kimse fecir tulu etmemiş olduğu halde tulu' etmiş zanniyle sahur veya güneş batmış zanniyle iftar yapması.
- 6 — İç kulağa yağ veya su damlatmak,
- 7 — Dıştaki baş yarasına konan ilacın beyne ulaşması,
- 8 — Boğaza düşen kar veya yağmur tanesini istemiyerek yutmak,
- 9 — Abdest esnasında ağızdan boğaza yanlışlıkla su kaçmak,
- 10 — Başka biri tarafından zor ve cebirle bir şey yedirilmek, içirilmek, cinsi münasebette bulundurulmak.
- 11 — Gecedan niyetli bir oruçlunun mukim iken sabahtan sonra yola çıkıp yolda bir şey yemesi, Kaza oruçlarını ardarda tutmak icap etmez.

ORUCU BOZUP HEM KAZAYI HEM DE KEFARETİ İCAB ETTİREN HALLER

- 1 — Bilerek cinsi münasebette bulunmak,
- 2 — Gıda veya ilaç olarak bir şey yemek veya içmek,
- 3 — Boğaza düşen kar veya yağmur damlasını bilerek yutmak,
- 4 — Kokmuş bile olsa çiğ et yemek,
- 5 — Dışarıdan ağzına koyduğu buğday parçasını çiğneyerek veya ön dişleriyle kırarak yemek, veya hiç kırmadan yutmak,
- 6 — Susam, mercimek ve buna benzer şeyleri dışarıdan ağıza koyarak yemek,
- 7 — Bir parça tuz yemek,
- 8 — Eşinin veya iğrenmeyeceği bir kimsenin tükürüğünü yutmak,
- 9 — Gıybet ettikten sonra orucum bozuldu diye bilerek bir şey yemek,
- 10 — Kan aldirdikten sonra orucum bozuldu diye bilerek bir şey yemek,
- 11 — Erkek ve kadının şehvetle fakat meni gelmeksizin tam cinsi birleşmede bulunmadıkları halde orucun bozulduğunu sanarak bir şey yemeleri,
- 12 — Şehvetle fakat meni gelmeksizin öpüştükten veya sarıldıktan sonra orucun bozulduğunu zannederek bir şey yemek,
- 13 — Bıyıklarına yağ sürdükten sonra bir kimsenin oruç bozuldu zanniyle bir şey yemesi,
- (9-13'e kadarki maddelerde kişi, bir fıkıh âliminin fetvasına dayanarak veya bu konudaki hadisin te'vilini bilmediği için orucunu bozarsa kefaret icab etmez. Eğer hadisin te'vilini bildiği halde orucunu bozarsa kefaret lâzım gelir.)

KEFARETİN İFASI

- 1 — Mü'min olmasa bile bir köleyi hürriyetine kavuşturmakla,
- 2 — Buna gücü yetmezse ara vermedne bayram ve teşrik günleri haricinde iki ay oruç tutmakla,
- 3 — Buna da muktedir değilse günde iki öğün olmak üzere altmış fakirin karnını doyurmak veya altmış fakirden herbirine yarımşar fitre buğday veya buğday unu veyahut bir fitre hurma yahut arpa vermekle, yahut da bunlardan birinin kıymetini vermekle.

GÜNDÜZÜN ORUÇLU KALMASI GEREKEN KİMSELER

- 1 — Ramazanda (hastalık gibi bir özürden dolayı) orucu bozduktan sonra iyileşen kimsenin,
- 2 — Fecir ağardıktan sonra hayız ve nifastan kesilen kadının,
- 3 — Fecir ağardıktan sonra bülüğa eren çocuğun,
- 4 — Fecir ağardıktan sonra müslüman olan bir kimsenin, günün diğer kısmında oruçlu kalması icab eder.

BİBLİYOGRAFYA

- 1 — Ömer Nasîhi Bilmen : Büyük İslâm İlmihali Bilmen Yayınevi, 1964 İst.
- 2 — Tahir'ül Mevlevî (Olgun) : Müslümanlıkta ibadet tarihi. 2. baskı. Bilmen Yayınevi, 1963 İst.
- 3 — Abidin Işık : Saadet-i Edebiyye. Ticaret Postası Matbaası, 3. baskı. 1965 İst.
- 4 — Hacı Mehmed Zihni : el-Muhtasarat. 2. baskı. Doğuş Matbaası, 1956 İst.
- 5 — İbrahim Al-Rawi : Oruç - İslâm ve Modern Tıbbın Hakikatleri. Broşür.
- 6 — Abdullah Aydın : Nûru'l izâh tercemesi. 1966 İst.
- 7 — Edda'va-el-İslâmiye. Risâletü's-Sıyam. 1965 el-Kuweyt.